

Istungidokument

B9-0528/2023

12.12.2023

RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja avalduse alusel

vastavalt kodukorra artikli 132 lõikele 2

Guatemalas toimunud riigipöördekatse kohta
(2023/3031(RSP))

Miguel Urbán Crespo, Idoia Villanueva Ruiz
fraktsiooni The Left nimel

Euroopa Parlamendi resolutsioon Guatemalas toimunud riigipöördekatse kohta (2023/3031(RSP))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Guatemala kohta, eelkõige 14. septembri 2023. aasta resolutsiooni Guatemala kohta: valimistejärgne olukord, õigusriik ja kohtusüsteemi sõltumatus¹, 14. märtsi 2019. aasta resolutsiooni inimõiguste olukorra kohta Guatemalas² ja 7. aprilli 2022. aasta resolutsiooni õigusriigi ja inimõiguste olukorra kohta Guatemala Vabariigis³,
 - võttes arvesse ÜRO 1948. aasta inimõiguste ülddeklaratsiooni, 1966. aasta majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelisi pakte ning ÜRO 1998. aasta deklaratsiooni inimõiguste kaitsjate kohta,
 - võttes arvesse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 8. detsembri 2023. aasta ning 21. ja 28. augusti 2023. aasta avaldusi Guatemala presidendivalimiste kohta,
 - võttes arvesse ELi Guatemala valimisvaatlusmissiooni 13. novembri 2023. aasta lõpparuannet,
 - võttes arvesse ÜRO inimõiguste ülemvoliniku 9. detsembri 2023. aasta avaldust, milles taunitakse pidevaid katseid valimistulemusi kahtluse alla seada, ja 27. juuli 2023. aasta avaldust, milles väljendatakse sügavat muret katsete pärast õõnestada Guatemala valimisprotsessi,
 - võttes arvesse kodukorra artikli 132 lõiget 2,
- A. arvestades, et 28. augustil 2023 tegi Guatemala kõrgeim valimiskohus teatavaks rahumeelsete ja hästi korraldatud valimiste ametlikud tulemused ning kuulutas valimiste selged võitjad, erakonna Movimiento Semilla esindajad Bernardo Arévalo ja Karin Herrera Guatemala presidendiks ja asepresidendiks;
- B. arvestades, et 8. detsembril teatas karistamatuse vastu võitlemise eriprokurör José Rafael Curruchiche, et valimised tuleks valimisregistrites esinenud normidest kõrvalekallete tõttu tunnistada kehtetuks; arvestades, et prokuröri süüdistustes toodi muude kuritegude hulgas välja ka Arévalo väidetav osalemine rahapesus; arvestades, et kõrgeima valimiskohtu esimees teatas, et tulemused on kinnitatud, ametlikud ja muutmatud;
- C. arvestades, et nii valitud kandidaat Bernardo Arévalo kui ka mitmesugused rahvusvahelised institutsioonid on hoiatanud käimasoleva riigipöörde eest;

¹ Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0322.

² ELT C 23, 21.1.2021, lk 92.

³ ELT C 434, 15.11.2022, lk 71.

- D. arvestades, et see katse on riigi peaprokuröri büroo, mõnede kohtunike ja Guatemala kongressi üksnes viimane püüd valimistulemused kehtetuks tunnistada, hoolimata asjaolust, et seadus ei võimalda riigiprokuröri valimistulemusesse sekkuda; arvestades, et ÜRO inimõiguste ülemvolinik Volker Türk süüdistas Guatemala riigi peaprokuröri bürood valimiste õõnestamise katses ning märkis, et Guatemala ametivõimude õiguslane ja poliitiline tegevus on pikka aega kahjustanud õigusriiki ja demokraatiat;
- E. arvestades, et kõrgeim valimiskohus peatas 2. novembril taas Movimiento Semilla õiguspärase registreerimise; arvestades, et see tähendab muu hulgas seda, et erakond ei saa moodustada fraktsiooni ega olla esindatud kongressi komisjonides; arvestades, et alates 2023. aasta juulist on Movimiento Semilla ja selle liikmed kannatanud poliitilise ja institutsioonilise tagakiusamise, õigussõja, meelevaldsete vahistamiste ja surmaaahvarduste tõttu; arvestades, et Guatemalasse lähetatud ELi valimisvaatlusmissiooni kirjelduste kohaselt on juhtum osa Semilla vastu suunatud kohtuliku tagakiusamise, ahistamise ja hirmutamise muustrist;
- F. arvestades, et valimisi iseloomustasid algusest peale rünnakud valimisõiguse vastu ja püüdlused muuta võrdsed tingimused ebavõrdseks; arvestades, et valimisasutused olid poliitiliselt motiveeritud otsuste alusel varem keelustanud opositsiooni presidendikandidaatide Thelma Cabrera, Roberto Arzú ja Carlos Pineda osalemise; arvestades, et riigi peaprokuröri büroo algatas kandidaadi Edmond Mulet' suhtes meelevaldse kriminaaluurimise;
- G. arvestades, et septembris palus riigi peaprokuröri büroo kõrgeimal kohtul ja kongressil võtta ära valimiskohtu kohtunike kohtulik puutumatus, et nende suhtes saaks läbi viia uurimise õigusnormide väidetava rikkumise tõttu valimistulemuste edastamiseks vajaliku tarkvara omandamisel; arvestades, et 7. novembril esitas kõrgeim kohus juhtumi kongressile; arvestades, et 30. novembril hääletas kongressi enamus nelja kohtuniku puutumatuse äravõtmise poolt; arvestades, et kolm neist lahkus seejärel riigist;
- H. arvestades, et novembris teatas riigi peaprokuröri büroo 2022. aastal San Carlose ülikoolis toimunud üldiselt rahumeelse meelevalduse uurimisest; arvestades, et prokurörid taotlesid 27 aktivisti, üliõpilase, teadlase, inimõiguste kaitsja ja Semilla liikme suhtes vahistamismäärust; arvestades, et prokuratuur palus kõrgeimal kohtul võtta ära ka Arévalo ja Herrera puutumatus, et nende suhtes saaks läbi viia uurimise üliõpilaste meelevalduse väidetava propageerimise pärast sotsiaalmeedia postituste kaudu;
- I. arvestades, et inimõiguste kaitsjate, sõltumatute ajakirjanike, prokuröride, Guatemala karistamatuse vastu võitlemise rahvusvahelise komisjoni endiste liikmete ning korrupsioonijuhtumeid ja inimõiguste rikkumisi uurivate ja paljastavate kohtunike tegevust on Guatemalas viimastel aastatel kriminaliseeritud; arvestades, et alates 2019. aastast on rohkem kui 50 inimõiguste kaitsjat, ajakirjanikku, juristi ja kohtunikku olnud sunnitud Guatemalast lahkuma alusetute kriminaalsüüdistuste ja nende vastu algatatud menetlustes kohtulike tagatiste puudumise tõttu; arvestades, et 2023. aasta juunis mõisteti kuueaastane vanglakaristus ajakirjanik José Rubén Zamorale, kes on tuntud riigis toime pandud korrupsioonijuhtumite uurimise poolest; arvestades, et teine apellatsioonikoda tühistas oktoobris süüdimõistva kohtuotsuse, kuid Zamora on endiselt

vanglas ja ootab asja uuesti menetlemist;

- J. arvestades, et ÜRO inimõiguste ülemvolinik ning kohtunike ja advokaatide sõltumatuse eriraportöör on märkinud, et paljud prokuröride ja kohtunike suhtes läbi viidud uurimised on vastuolus kohtusüsteemi sõltumatuse ja nõuetekohase menetluse põhimõtetega ning näivad olevat kättemaks nende töö eest korrupsioonivastases võitluses;
- K. arvestades, et katsed valimistulemusi mitte arvestada on põhjustanud ulatuslikke, muu hulgas põlisrahvaste, üliõpilaste ja rahvaliidumiste osalusel toimunud meeleavaldusi; arvestades, et meeleavaldajad on nõudnud valimistulemuste austamist ning riigi peaprokuröri Consuelo Porrase ja karistamatuse vastu võitlemise eriprokuröri tagasiastumist, kuna neid peetakse käimasoleva riigipöörde eest vastutavaks;
1. mõistab teravalt hukka käimasoleva riigipöörde ja nõuab, et lõpetataks igasugune valikuline ja meelevaldne õiguslik ja menetluslik tegevus valimistulemuste kehtetuks tunnistamiseks;
 2. nõuab, et Guatemala erakonnad, valitsussektori eri harud ja institutsioonid, sealhulgas kõrgeim kohus ja konstitutsioonikohus, austaksid täielikult võimude lahususe põhimõtet ja Guatemala rahva tahet, mida valimiskasti juures selgelt väljendati, ning nõuab, et nad toetaksid võimu rahumeelset ja seaduslikku üleandmist ning Bernardo Arévalo ametisse nimetamist 14. jaanuaril 2024;
 3. väljendab vastuseisu Movimiento Semilla õigusliku seisundi peatamisele ning kutsub Guatemala ametivõime üles lõpetama viivitamata selle liikmete igasuguse meelevaldse ja ebaseadusliku kohtu alla andmise;
 4. väljendab vastuseisu sellele, et jätkuvalt kriminaliseeritakse kohtutöötajate, Guatemala karistamatuse vastu võitlemise rahvusvahelise komisjoni endiste ametnike, inimõiguste kaitsjate, ajakirjanike ja teiste Guatemalas inimõiguste kaitsmise ning korrupsiooni ja karistamatuse vastase võitlusega tegelevate isikute tegevust; nõuab tungivalt, et ametivõimud hoiduksid katsetest nende tööd kriminaliseerida, häbimärgistada või muul viisil takistada;
 5. kutsub ametivõime üles viivitamata ja tingimusteta vabastama isikud, kes on vangistatud väljendusvabaduse kasutamise või oma õiguste kaitsmise eest, nagu Virginia Laparra ja ajakirjanik José Rubén Zamora; nõuab kõigi nende vastu algatatud alusetute kriminaalmenetluste lõpetamist;
 6. nõuab tungivalt, et Guatemala ametivõimud lõpetaksid igasugused kriminaliseerimismenetlused kõigi nende vastu, kes kaitsevad õigust akadeemilisele vabadusele ja ülikooli autonoomiat, lõpetaksid kõik põhjendamatud kriminaalmenetlused inimeste vastu, kes on San Carlose ülikooli rahumeelsete meeleavalduste ajal alusetult kinni peetud, ning tühistaksid vahistamismäärused ülejäänud 21 isiku suhtes, kes võidakse vahistada;
 7. nõuab, et võetaks meetmeid Guatemala riigi peaprokuröri büroo ja riigi kohtuvõimu sõltumatuse tagamiseks; taunib asjaolu, et Guatemala kohtu- ja prokuratuuriasutuste ärakasutamine ning rünnakud ja kriminaliseerimismenetlused nende vastu, kes uurivad

kõrgete riigiametnike ja ettevõtjatega sidemeid omavate kuritegelike organisatsioonide tegevust või esitavad neile süüdistusi, ei ole midagi uut; nõuab tungivalt, et ametivõimud võtaksid vajalikke meetmeid nende isikute kaitsmiseks, kes töötavad kuritegude uurimise ja nende eest vastutusele võtmise nimel, ning tagaksid riigist lahkuma sunnitud isikute turvalise tagasipöördumise;

8. kutsub ametivõime üles tagama, et kohtusüsteemi ei kasutataks kodanikuühiskonna ja kogukondade esindajate kohtu alla andmiseks ning et kõigi juhtumite suhtes kohaldataks õiglast ja läbipaistvat kohtumenetlust;
9. nõuab rahvusvaheliste normide ning ÜRO lepingute ja konventsioonidega tagatud väljendus-, kogunemis- ja ühinemisvabaduse õiguse austamist;
10. mõistab hukka inimõiguste kaitsjate, ajakirjanike ning kodanikuühiskonna ja kogukonnajuhtide tapmised ja ründamised ning väljendab muret nende inimeste erilise olukorra pärast, kes kaitsevad õigust maale ja territooriumile, kuna neid ähvardab nende tegevuse kriminaliseerimine ja pidevad rünnakud nende õiguste vastu; rõhutab, et Guatemala ametivõimud peavad tagama, et inimõiguste kaitsjad saavad oma tööd teha, ning nõuab sellega seoses tungivalt, et ametivõimud töötaksid välja inimõiguste kaitsjate kaitseks avaliku poliitika, lõpetaksid karistamatuse ja võtaksid vastutusele isikud, kes vastutavad nende vastu suunatud rünnakute eest;
11. on äärmiselt mures õigusriigi olukorra jätkuva halvenemise pärast Guatemalas; tuletab meelde, et ELi ja Kesk-Ameerika assotsieerimislepingu kohaselt peab Guatemala järgima ja tugevdama õigusriigi, demokraatia ja inimõiguste põhimõtteid; kutsub komisjoni üles praegust olukorda arvesse võttes viivitamata peatama ELi ja Kesk-Ameerika vahelise assotsieerimislepingu kaubandust käsitleva osa ajutise kohaldamise Guatemala suhtes;
12. taunib Guatemalas tegutsevate ELi hargmaiste ettevõtjate tegevuse negatiivset mõju, nagu üldine vaesumine ja inimõiguste süstemaatiline rikkumine riigi inim- ja loodusvarade ärakasutamise tõttu, ning mõistab hukka karistamatuse, millest need ettevõtjad Guatemalas kasu saavad; palub liikmesriikidel seetõttu tagada, et nende riigisisese õiguse alusel tegutsevad ettevõtjad ei eiraks inimõiguste austamise ning sotsiaalsete, tervishoiu- ja keskkonnanormide järgimise nõudeid, mida nad peavad täitma, kui nad siirduvad kolmandasse riiki või tegelevad seal äritegevusega; palub komisjonil ja liikmesriikidel võtta meetmeid ELis asutatud ettevõtjate vastu, kes neid norme ei järgi ega paku otseselt või kaudselt nende vastutusel toimunud inimõiguste rikkumiste ohvritele piisavat hüvitust;
13. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele, Guatemala Vabariigi presidendile, valitsusele ja kongressile, ÜRO Inimõiguste Nõukogule, Kesk-Ameerika Majandusintegratsiooni sekretariaadile ja Euroopa – Ladina-Ameerika parlamentaarsele assambleele.